

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

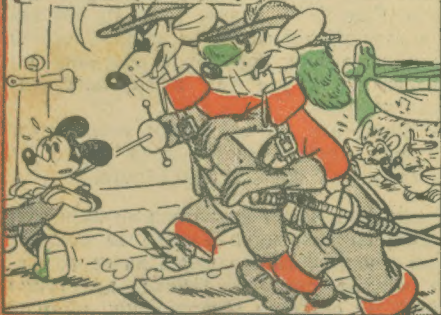
Година XVIII — Број 233 — Субота, 16 јун 1956

МИКИ

збоге и незбоге
у Мишотанији

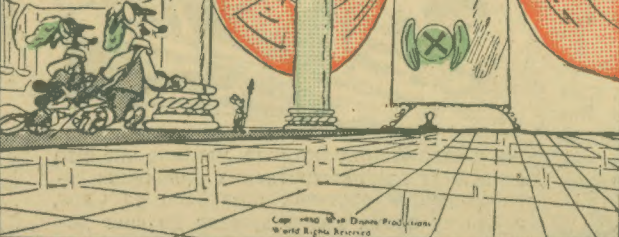
15

ТВОЈА СРЕЋА ШТО СИ
ТАКО СМЕШАН! МОЖДА ЋЕШ
МОЋИ ДА ПОСТАНЕШ ДВОР-
СКА БУДАЛА!

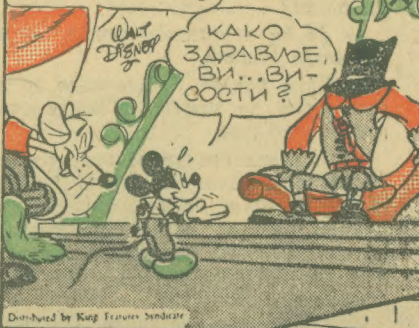
"МАСКА" ЈЕ
НА СВОМ
ПРЕСТОЛУ!

КАКО БИ
БИЛО ДА ТО
ОДЛОЖИМО
ЗА СУТРА?

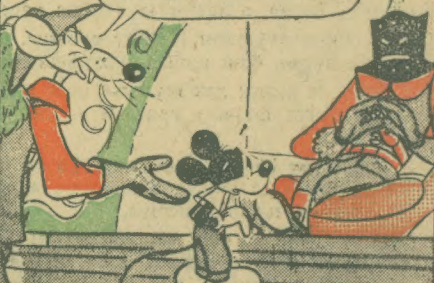
ХА! ХА! БАШ СИ
ТИ СМЕШАН
МАЛИШАН!

ВИСОСТИ... ДОВЕЛИ СМО ВАМ
ОВОГА... У НАДИ ДА ЋЕ ВАС
НАСМЕЈАТИ!

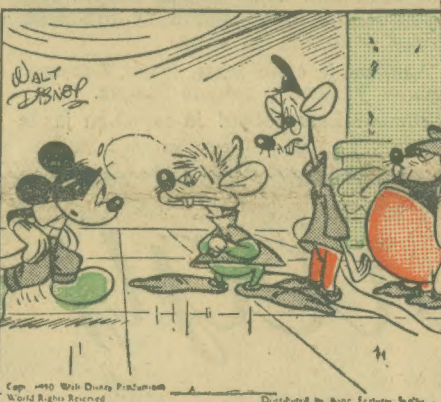

КАКО
ЗДРАВЉЕ,
ВИ... ВИ-
СОСТИ?

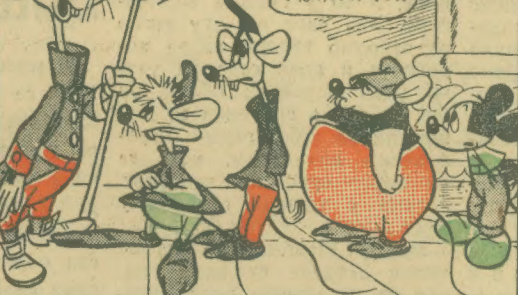
ЗНАМО ДА ТРАЖИТЕ
ДВОРСКУ БУДАЛУ, ПА СМО
МИСЛИЛИ ДА БИ
ОВАЈ СМЕШНИ
ЧОВЕЧУЛАК...

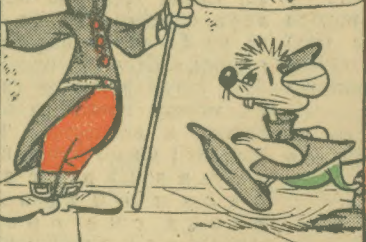
НАДАМО СЕ ДА ЋЕШ...
ЗА СВОЈЕ ДОБРО...
БИТИ СМЕШАН!
ПРИДРУЖИ СЕ ОСТА-
ЛИМ КАНДИДАТИ-
МА!

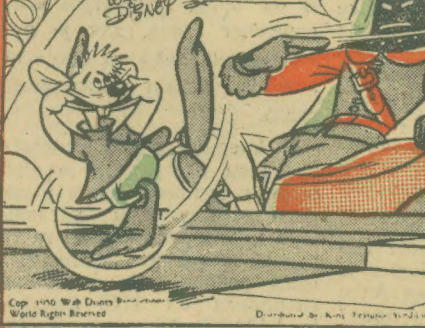
ПОЛОЖАЈ ДВОР-
СКЕ БУДАЛЕ
ЈЕ ДОБАР... ОДЛИЧНА
ХРАНА... ДОБРА
ПЛАТА...

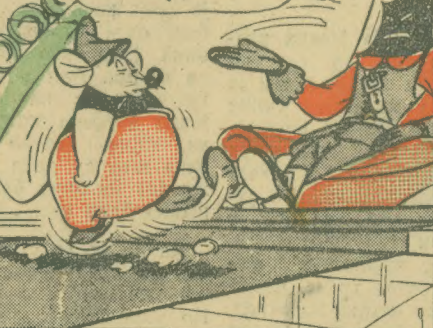
АЛИ... АКО ЊЕГОВА ВИ-
СОСТ НЕ НАЂЕ ДА СТЕ
СМЕШНИ, БИЋЕТЕ
ОДМАХ ПОГУ-
БЉЕНИ... ЗАТО,
ТРУДИТЕ СЕ ДА
ТО БУДЕТЕ!

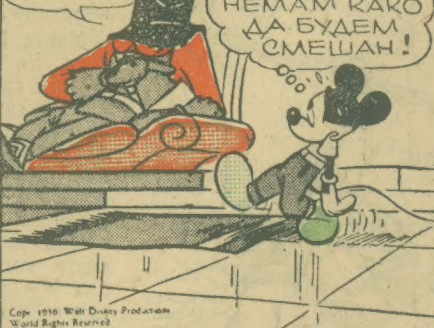
НИЈЕ СМЕШАН!
ВОДИТЕ ГА!
СЛЕДЕЊИ!

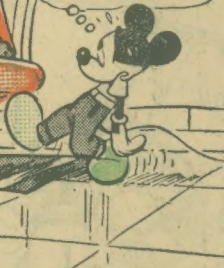
НИЈЕ СМЕШАН...
ОДВЕДИТЕ ГА!
СЛЕДЕЊИ!

БУДИ СМЕШАН ИЛИ...
ОДЕ ТИ
ГЛАВА!

ОХ! ПОЈМА
НЕМАМ КАКО
ДА БУДЕМ
СМЕШАН!

ХЕЈ!

Наједном, ухватила је себе како мисли о свом оцу и мајци. Сећање на њих било је магловито. Временом, била је готово сасвим заборавила на њих. А сада јој се, у овој мрачној соби, вратило сећање на разговоре шапатам вођене ноћу, кад су мислили да она спава. Сећала се и особа које су по мраку долазиле у њихову кућу.

Једне ноћи пробудиле су је патролнице, обасипајући је питањима која није разумела, али на која се трудила да одговори. После тога никад више није видела своје родитеље. Отпутовали су некуд, рекли су јој. А већ сутрадан морала је да почне да ради, док су друга деца њеног узраста имала пред собом још две године безбрижне игре. Кад је пролазила селом, свет се окретао за њом. Осталој деци нису дозвољавали да се играју с њом, чак и пошто би завршила свој дневни посао. Научила је да се држи по страни. Научила је да не говори. Расла је сама. Звали су је „велика Лона“, потсмевали јој се, сматрали је малоумном.

— Валоно!

Глас је долазио из толике близине да је осетила како је његов лаки дах покренуо њену косу. Био је тако пригушен да га је једва чула. Био је то градоначелников глас.

— Не говори ништа. Само слушај. Врата нису закључана. Вратићу се овамо. Разумеш ли?

Испружила је руку, у мраку нашла Теренсову и снажно је стегла. Он је узвратио стисак.

— И пази на Рика. Не испуштај га из вида. Сем тога, Валоно...

Дуга пауза, а затим је Теренс наставио: — Не веруј овом Пекару сувише. О њему не знамо баш ништа. Разумеш ли?

Чула је затим лак шум његовог кретања, једва чујну шкрипу врата и — он је био отишао.

Придигла се мало, ослањајући се на лакат. У соби се ништа више није чуло сем Риковог и њеног дисања.

Затворила је очи, покушавајући да мисли. Зашто је начелник, који је све знао, казао то о Пекару, кад је овај мрзео патролнице, а њих спасао. Зашто?

Мисли су јој се стално враћале на једно. Пекар је био на улици кад су они изишли из болнице. Створио се тамо кад је њихов положај постао најкритичнији и помогао им. Наједном јој сину у глави да је можда

БОРБА ЗА ФЛОРИНУ ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

(12)

Роман од И. АСИМОВА

све то било унапред удешено, да је Пекар баш очекивао да се то догоди. Али, не! Треба одбацити те мисли. То је немогућно и смешно. Да јој начелник није рекао оно пре одласка, она никад не би дошла на ту помисао.

Изненада, тишина као да се распрсла на хиљаду комадића.

— Ви сте још ту? — запито је неко гласно, уперивши светлост ручне лампе према њеном лежају.

Није имала потребе да нагађа ко је придошлица, јер су се његова широка рамена истицала у полумраку одаје.

— Знате, мислио сам да сте отишли с њим? — рече јој Пекар.

— С ким, господине?

— С начелником. Ви добро знате, девојко, да је он отишао. Нема потребе да се претварате.

— Он ће се вратити, господине.

— Какао вам је да ће се вратити? Ако јесте, онда се преварио. Ухватиће га патролнице. Није баш много промућуран тај ваш градоначелник, јер би иначе знао кад су једна врата са одређеним циљем остављена незакључана. Имате ли и ви намеру да одете?

— Ја ћу чекати начелника, — збуњено одговори Валоно.

— Како хоћете. Знајте само да ћете морати дуго да чекате. Можете отићи кад год то зажелите.

Сноп светлости из његове ручне лампе напустио је Валоно и, пузећи по поду, стигао до Риковог бледог, мршаваг лица. Рикови капци се аутоматски стиснуше, бранећи се од светлости, али он је и даље спавао. Кад се поново обратио Валоно, Пекаров глас је био тврђи:

— Овога ћете оставити. Претпостављам да разумете шта хоћу да вам кажем. Ако се одлучите да одете, врата су отворена, али нису отворена за њега.

— Али, он је само један јадан, болестан младић, — уплашено замуца Валоно.

— Збиља? Баш добро! Ја скупам јадне

болесне младиће и због тога ће овај остати овде. Јесте ли чули?

Светлосни сноп није се мицао с лица успаваног Рика.

V

НАУЧНИК

Доктор Селим Јунц изгарао је од нестрпљења већ пуну годину дана, али човек се, нажалост, временом не навикне на нестрпљење. Пре се догађа обрнуто. Ипак, за ту годину научио је да се органи цивилне службе на Сарку не могу ничим натерати да буду бр-

жи у извршавању послова, утолико пре што су већину административних чиновника сачињавали Флорињани пресеђени на Сарку, а они су веома много држали до свог достојанства.

Једном је он запито старог Абела, амбасадора Трантора, који је толико дуго живео на Сарку да су његови на његовим ципелама већ бити пустили корење, због чега Саркијани дозвољавају да све административне послове у њиховом државном

апарату обављају Флорињани, које они толико презиру.

Абел је зашмирио и погледао га преко чаше пуне зеленог вина.

— Политика, Јунц! — одговорио му је. — Политика! То вам је у неку руку практично примењена генетика, бар по логици Саркијана. Они сами су мали, безначајан народ, ти Саркијани, и претстављају нешто само докле док контролишу тај неисцрпни златни рудник — Флорину. Због тога они сваке године просто опустоше поља и села Флорине, доводећи на Сарку цвет тамошње омладине на школовање. Оне који се покажу осредњих способности остављају на Сарку, да пискарају, попуњавају разне формуларе и воде администрацију, а оне који су заиста паметни шаљу натраг на Флорину, да тамо управљају градовима и селима. То су такозвани градоначелници.

Доктор Јунц је био анализатор свемира и због тога није могао да схвати у чему је суштина те политике. То је и рекао Абелу.

— Ви никад не бисте постали добар политичар, драги мој Јунц. Ствар је проста. Видите, на тај начин најинтелигентнији елементи са Флорине придобијају се за ствар Сарку. Пре свега, све док одано служе Сарку њима је добро, а ако би му окренули леђа најбоље чему би се могли надати био би повратак на статус обичног радника на Флорини, а такав живот није добар, пријатељу, нимало добар.

Абел је сакрио један гутљај из своје чаше и наставио:

— Даље, ни градоначелници на Флорини, ни административни чиновници на Сарку не смеју да имају потомство. Казна за прекршај овог закона је губљење положаја. Саркијани верују да ће на тај начин постепено доћи до тога да на Флорини остану само они који нису способни ни за какав други рад сем најгрубљих физичких послова.

— Знам, али на тај начин они једног дана могу остати без помагача.

— То је већ питање будућности.

Селим Јунц седео је, ко зна по који пут, у једној од чекаоница Управе за послове Флорине и нестрпљиво чекао да се то његово чекање прекине. Најзад, приступио му је један остарији Флорињанин, који је, свакако, изгубио свој усправни стас и до- био боре служећи Сарку.

— Доктор Јунц?

— Да.

— Пођите за мном.

(Наставиће се)

ОАЗА у Леду

Недавно је сва светска штампа објавила вест да су чланови совјетске експедиције на Антарктику испитивали једну чудну оазу изгубљену у леду, где температура у подне достиже 25 степен у. Захватајући површину од неких 500 квадратних

стена изазивају одмах с пролећа топљење снега. Тада се образују потоци и бујице, сливајући се у једно слатководно језеро. Топла ваздушна струјања дику се изнад стена. Атмосфера је крајње сува и може се упоредити с пустињском. „Топлота стена“ о којој научници говоре наводи на претпоставку да је оаза центар подземне радиоактивности наслага таквих материја као што је уран.

Ово откриће наводи на сањарење, али оно постаје још

Полу, а води их урођеник кога су заробили.

„Када смо тако довршили све што се дало — пише Едгар Алан По — узесмо претходно правац југоисточни и прођосмо поред најјужнијег острва из групе која се видела. После тога смо окренули кљун одређено на југ. Време се не би могло назвати неугодним. Стајан, али веома благ ветар дувао је са севера, морска површина била је глатка, и непрестано је био дан. Лед нисмо нигде видели: комадића једног нисам видео још откад смо прешли у поредник Бенетова Острва. У овим областима вода је исцрпљива топла, и не може доћи до постанка леда ни у најмањој количини...

Марта 1-ог. (Из јасних разлога, не тврдим да су сви датуми сасвим тачни: њима је једина сврха да личу учине прегледнијом). Многе необичне појаве биле су доказ да смо почели продирати у област новог и чудноватог. На јужном хоризонту стално је стојао висок зид лаке беличасте магле, избацивао понекад у вис светле траке, помицао се час са истока на запад, час са запада на исток, да се после опет јави као права линија...

Марта 3-ег. Топлота воде сасвим је необична, а боја, под неком наглом променом, изгубила је провидност и постала млечно бела и густа. У непосредној нашој околини вода је била обично мирна, никада тако узбуркана да би претила чуну; али смо се зато чешће изненађивали посматрајући на лево и на десно, и на разним размацама нагла и јака узнемирења водене површине, којима су, као што смо најзад утврдили, увек претходила чудна разбуктавања у оној парци на југу.

Марта 4-ог. Хтео сам једру да повећам површину, јер је ветар са севера знатно попустио, те тога ради извадих белу мараму из чепа. Ну-ну је седео поред мене, а чим је спазно платно спопао су га јаки грчеви. После грчева је непрестано дремао и остајао туп, мрмљао у себи без престанка: Те к е л и - л и. Те к е л и - л и.

Марта 9-ог. Непрестано је падао на нас онај пепељаст прах, и то у грдним количинама. Зид паре на југу дигао се огромно високо изнад хоризонта и поче сада да узима неки одређени облик. Ја бих га могао сравнити са једним ни на којој страни ограниченим водопадом, који се са неког огромног небеског бедема у тишини сваљује у море...

Марта 21-ог. Неке чудне тмине лебделе су над нама, али се из млечне воде дигла светлост и обузимала бокове чуна...

...И тада страховитом брзином ми смо јурили у напред је оног катаракта, у којем се баш опет отварао једна од оних јама, као да нас хоће да прими. Али у том тренутку диже се на нашем путу једна увијена човечја прилика, само далеко огромнија него што су деца земље. Кожа јој је била бела као биставо бели снег.

Да ли је то стварност? Песничко предвиђање? Једно је сигурно: ако нас Едгар Алан По уклицава на „лијани брод“ своје маште, на том броду не недостају мапе и секстанти. А, пре свега, „Текели-ли“, бели дин, верна је копија „Илатија“ (Бога муње), „Кон-Тикија“ (Вечног), белих бојева народа Инка и америчких легенди, много старијих но „откривање“ Континента. Научници у томе виде данас трагове веома давних истраживања Америке од стране европских морепловаца, може бити Викинга, може бити Ислађана или Ираца.

Поова машта мање је „прозволна“ но што се мисли. Још много пре „званичног“ открића света, неустрашени стари морепловци полазили су

у својим крхким лађама на веома далека путовања. Није искључено да су они притом могли да достигну крајње тачке у свим правцима, па чак и у правцу Јужног Пола. Капетани, готово увек у служби моћних трговачких интереса, обавезивали су се да ће чувати тајну о својим путовањима, како не би обратили

пажњу конкуренције. С времена на време ове би се тајне, љубоморно чуване, ипак разгласиле у облику легенди или неодређених морнарских предања. Није немогуће да је и Едгар Алан По сазнао за такво једно, давно заборављено, предање о постојању „топлог“ предела у срцу Антарктика.

Више нећу у рајдовима...

У многим земљама организују се „недеље сигурности саобраћаја“, за време којих се људима на различите начине указује на опасност која им прети услед непоштовања саобраћајних прописа. До сад објављени подаци о жртвама саобраћаја заиста су поражавајући. Број погинулих у саобраћајним несрећама у свету, само за једну годину, већи је од броја становника неког осредњег града, док је број повређених већи од броја становника каквог милионског града.

У Америци, за 55 година овог века настрадало је више људи у аутомобилским несрећама него у свим ратовима које је Америка водила за 180 година своје независности. У осам ратова које је Америка водила од 1775. изгинуло је 1,130,390 Американаца, док их је од 1900 године навамо у аутомобилским несрећама изгинуло 1,149,414. У америчком рату за независност (1775—1783) изгубило је живот 4,435 људи, тачно колико у аутомобилским несрећама за свега 43 дана прошле године.

Број повређених у аутомобилским несрећама надмањује и најкрвавије ратове. Само у прошлој години повређено је више Американаца у аутомобилским несрећама него у свих осам ратова у којима је Америка учествовала.

Истина, војња аутомобилом мање је опасна од директне борбе на фронту, али

разлика ипак није велика. У Кореји су шансе биле 1 према 7 да ће војник бити рањен и 1 према 26 да ће погинути. За америчког возача шансе су 1 према 50 да ће бити умешан у несрећу у којој ће неко бити повређен или ће погинути. Кад се има у виду да војник на фронту ретко кад проведе годину дана у непрекидним борбама, без дужег или краћег одмора, онда сразмера опасности за возаче, који возе без прекида из године у годину, није много повољнија него за војнике на фронту.

Специјални друмови без раскрсница, нарочито сигурносни уређаји на аутомобилима и строге казне, нарочито за

поновљене случајеве, треба да смање опасност која прети људима од саобраћајних несрећа.

километара, ова оаза налази се на Земљи Краљице Марије, на источној ивици антарктичког континента. Њу је, 1948 године, открила посада једног америчког авиона, а пре тога никада, тврди се, на њу није ступила људска нога.

Полазећи из своје базе, удаљене 370 километара на запад, совјетски научници су се хеликоптером спустили у овај крај и испитали га. Према њиховом мишљењу, оаза се појавила још пре више хиљада година. Висок степен сунчаних радијација и топлота

много необичније ако човек пажљиво прочита последње странице дела великог америчког писца Едгара Алана Поа „Авантуре Артура Гордона Пима“. Два човека, једини преживели из екипе коју су поклали „нови људи“ нађени на опустошеним земљама Антарктика, крећу према Јужном

У НАСЕЛЬНИКА
НАШИХ СТАРИХ РУДНИКА

У средњовековној Србији вароши су се најпре почеле dizati oko rudnika, a glavnu masu stanovništva u tim varosima činili su njihovi osnivači — Sasi i Dubrovčani. Naselja uz rudnike obično je štitiла tvrdjava, u koju su se za vreme rata sklaпali stanovnici. U doпjoј varoши, trgovini, stanovali su rudari Sasi, Dubrovчani, trgovci i занatliјje iz Kоторa, Splita, Бара, Трогира, Задра и других далматинских градова, а било је и трговаца и занатлија из Млетака и из других италијанских вароши. Саско варошко становништво звало се или немачким изразом пургари (грађани), или италијанским боргезани. Али, било је и Срба који су називани пургарима, што значи да су се бавили истим пословима као и Саси. Врховну власт у рударском насељу вршио је војвода, који је био домаћи племић и живео је у тврђави. Поглавица Саса и домаћих рудара називан је „кнез пургара рудара“. Забележено је да су против војвода избијале побуне. Највећа је била почетком 15 века у Сребрници, која је сурово угушена.

Рудници, тј. они који раде у рупама, и среброделци, рудари у сребрним рудницама, слободно су продавали руду Дубровчанима, који су имали монопол на извоз руде из рудника у Босни и Србији. Тек од 15 века владари настоје да

забране извоз злата и сребра из својих земаља. У време судбоносних ратова с Турцима, било је потребно све више новца, а једино су га могли дати богати рудници злата и сребра.

Саски насељеници уживали су знатна права. Испрва су могли да секу шуму и подижу насеља свуда где би открили рудна налазишта. Законик цара Душана забранио им је сечу шуме и подизање нових насеља. Шуму су могли да секу само за топонице, и то онолико коликo је било потребно. Руда се добијала у поткопима и окнима, рупама. Немачки израз Zeche у српским записима помиње се као „цех“. У записима се говори и о рушењу поткопа („ширине“). „Попадаше ширине у горњем цеху и страдаше многи људи“. Исто се тако помињу пожари и експлозије. „Упали се цех запланјински и помори рупнике“. Изгледа да је овај рудник био лоше среће јер се у једном запису каже: „И поби снег рупнике у Запланињу“.

Добијена сирова руда мерила се каблима и прерађивала у топioniцама. У ковачницама, самоковима, за чије се потгон искоришћавала водена снага планинских потока, истопљена руда кована је у шипке и полуге. Потпуно пречишћавање метала, особито сребра и бакра, вршено је углавном у Дубровнику и Млецима. Окна су имала своја нарочита имена. У Трепци су се два окна звала Славомир и Славна, у Новом Брду једно је носило име Килус, а у Руднику једно Раутар.

Када се научници задовољају...

Једна група француских научника и статистичара латила се недавно бескорисног али занимљивог посла — да израчунају колика би сила била потребна да се Земља помери за свега 30 сантиметара.

Земљина тежина може да се изрази у тонама бројем 6 краћиних двадесет и једном нудом. Да би машина од 10.000 коњских снага померила толику масу за 30 сантиметара било би јој потребно 70.000 милиона година непрекидног рада. За тај посао парни казан машине морао би утрошити количину воде која би у дебљини од 90 метара покривала целу Земљу. Да би се та вода претворила у пару, требало би изгорети 400.000 милијарди вагона угља. Поређани један за другим, ти вагони би 45 милиона пута опасали Земљу. Један авион који се креће брзином од 500 километара на час морао би да лети без спуштања цуних 500.000 година док не прође ову необичну композицију, која би стајала. Дужина композиције била би 11.500 пута већа од удаљености Земље од Сунца.

Како је постао мајонез?

Мајонез је, крајем 1752 године, „пронашао“ Француз Лерој, кувар кардинала Ришељеа, за време ратног похода на Балеарска Острва. За све време борби, једина храна војника биле су рибе. Кувари су се тоудили да ту једноличну храну справе на што више начина. И Лерој је морао за кардинала-војсковођу да измишља разна јела од рибе. Једно вече он је у брзини испустио разупуло јаје у чинију са уљем. Зашто не бих — помислио је он — једном умутио јаје са уљем? Окусио је мешавину и није му се учинила лоша. Да би се мешавина боље сјединила, изоставио је беланце и — добио мајонез.

Као шашица кућерака...

Старе географске карте привлаче и данас нашу пажњу, не само својом живописношћу, него често и знатном историjsком важношћу. Тако једна стара холандска мапа, израђена око 1682. године, приказује Нови Амстердам, данашњи Њу-јорк, као шашицу кућерака на јужној падини морске обале. Ту се могу видети ветрењаче, једна вешала за гусаре и један срамни стуб за оне који празнују суботу — а то су били Јевреји. На горњој страни карте нацртан је зид од балвана. С оне стране зида живели су црвенокошци. Још више према северу убележена су мохиканска села, док су на преосталом слободном простору нацртани лосови, јелени, вукови и друге животиње које тамо живе.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

СНАГА У КРИЛИМА

Банане

Банана (*Musa* — породица *Musa* сеае) је зеласти биљка. Има широко лишће које може бити дуго више од једног и по метра. Цветови су јој крупни. Она

се множи помоћу изданака којима избијају из корена стабла. Пореклом је из Јужне Азије. Данас се гаји у свим троп-

ским крајевima, али најveћи
произvoђачи banana су државе
Средње Америкe и Антил-
ска Острва.

Најважније су ове врсте банане: *Musa paradisiaca*, од чије се једне подврсте добијају плодови без семена који одлазе у трговину, *Musa textilis*, чија су vlakna našla veliku primenu u tekstilnoj industriji, a нарочито за прављење конопца и хартије, и *Musa esueta*, која се гаји као украсна биљка, јер је врло отпорна према ниској температури.

Једно стабло банане може да да годишње и преко педесет килограма плодова. Кад су плодови зрели, они су жуте боје и пегasti. Месо им је слатко и веома угодног мириса и укуса. Употребљавају се нарочито за исхрану болесника од шећерне болести, затим од костобоље, итд. Брашно од банана главна је храна неких афричких племена, а у Калифорнији се од њих прави и вино.

Главни извозnici banana su danas: Honduras, Kostarika, Panama, Gvatemala, Martinik, Jamaika, Meksiko, Gvadelupa, Ekvador, Brazilija, Kolumbi-

ја, затим Камерун, Нигерија и Сомалија (Африка), а извозе се и из Азије (Формоза), са Канарских Острва, из области Океаније итд.

Плодови банане су врло осетљиви, па пошто се преносе на велике даљине то се за њих употребљавају бродови и вагони са специјалним уређајима. Пре отпремања, трозлови банана се умотају у лиише и памук и пакую у решеткасте сандуке. Банане више сагњију због недостатка вентилације. Кад је ваздух сувише хладан, оне не могу да сазуре. Јабуке, лимунови и наранџе не смеју да буду у истом магацину, јер стварају киселине које квари банане. Поред ових, има још доста стручних упутстава о слагању банана у бродове и вагоне, о томе каква температура треба тамо да влада, итд.

ШТА ЈЕ МАДРИГАЛ?

Мадригал је кратка, духовита и нежна мисао изражена у краткој песми која има 14 до 16 стихова, а честа је била у пасторалама.

Мадригал значи и композицију лирског карактера за један или више гласова. Мадригал се појавио у 13 веку.

Лабуд је веома јака животиња. Он је у стању да ударцем крила преломи човеку руку.

БАЛУКАТ

Балукат (балкот, балокот, балукот) долази од турске речи *baluqotu*, што значи рибаља трава. То је име за отров који се прави од хлеба или пројина брашна и бобица извесних биљака или кравље жучи, или од љутог кваса, или глиста помешаних са живим кречом. Зрна балуката велика као зрно кукуруза бацају се у тиху реку, па их рибе прогутају и од тога добијају грчеве, те ошамућене пливају уз обалу, па се тако лако могу уловити.

Воравак енглеског природњака Џона Матера на обалама реке Чан-ча, која се слива са падине Ан-да, ближио се крају. Проучавање јужноамеричких птица и употпуњавање колекције било је завршено. Кроз два дана Матер ће напустити овај дивљи крај и вратиће се кући. Закивао је последњи од сан-дука у које је спаковао своју

драгоцену збирку кад му његов слуга Педро донесе писмо са енглеском марком на омоту. Писмо је било од његовог колеге, кустоса природњачког музеја, који га је молио да за извесно време продужи свој боравак у јужноамеричкој дунгли, да би за музејску збирку прибавио неколико примерака цинковских паукова. — Птицопродајца, ти пауци могу се наћи на падини Чукипате, на висини од 2.700 до 3.400 метара, — стајало је у писму. — Они се срећу веома ретко и ја вам, нажалост, не могу пружити о њима никакве податке који би олакшали ваш задатак. Сем њиховог изгледа и величине, који су и вама познати, и чињенице да су месождери и да често нападају на мање птице, о њима ништа више не знамо.

Лијане су попуцале под његовим ногама

И тако, уместо на броду који би га вратио у домовину, Матер се нашао на падини Чукипате. Дани су пролазили, а од паукова ни трага. Сваке вечери, после читавог дана трагања, Матер се враћао у свој логор празних шака. Да је знао у које време пауци излазе у лов, дању или ноћу, да је знао у каквој се средини најрадије задржавају, задатак би му био много лакши. А наћи једног паука о чијим навикама није ништа знао, у тако непријатној дунгли, било је исто толико тешко ко лако наћи иглу у пласту сена.

Обишавши читаву околину без резултата, Матер се најзад одлучио да се спусти у подножје Чукипате и да тамо опроба срећу. Падини којом се спуштао била је необично

стрма, на неким местима готово окомита, и покривена густом бамбусовом шумом и испреплетеним лијанама. Сунце се већ клонило смирају кад је стигао на једну већу зараван, иза које је опет долазила нова стрмина. На неколико метара испред ивице стрмине, зелене лијане под његовим но-

ДВЕ НОЋИ МЕЂУ ЦИНОВСКИМ ПАУЦИМА

У тропским шумама Јужне Америке живи један од највећих паукова на свету: паук-птицопродај. Овај огромни инсект тамне боје, с длакавим трупом и ногама, може да буде дуг и до осам сантиметара. Његов индонезански сродник још је већи, често достижући дужину од дванаест сантиметара. И један и други имају по осам крстасто распоређених очију.

Паук-птицопродај обично се скрива међу корењем дрвећа или у пукотинама стена. Храни се мањим пауковима, стогама, жабама, гущтеровима Али, његове жртве су често и мањи сисари и птице, из којих исисава крв. На горњој челојсти птицопродај има јаку жаоку помоћу које убија своје жртве. Та жаока је шупља и кроз њу паук излива отров који се лучи у нарочитим жлездама. За мање животиње, тај отров је смртоносан.

гама заједно су се покидале и он је осетио како пропада.

У глави му се све окретало

Колико је времена лежао без свести није могао да одреди. Можда неколико часова. Све га је бодело. Хиљаду малих чекиња као да су му ударили у глави. На левој руци видела се велика мрља укривљене крви. Покушао је да се придигне, али је опет пао.

Постепено је схватио да лежи у некој пећини крушкастог облика, високој пет и шест рокова десет метара. Кроз узани отвор на врху пробијала се слаба светлост сунца на за ласку. С муком се уздигао на колена. У глави му се све окретало. Пузећи на рукама и коленима, довукао се до зида јаме. Његове руке беспомоћно су се хватале за зид, тражећи какво упориште, али ни су наилазиле нинашта друго до на танке лијане које су се кидале. Загорен безуспешним напорима, Матер се спустио на земљу и стао да размишља:

— Спустио сам се низ планину лицем окренут западу. Отсечена стрмина планине налазила се на неколико метара испред мене кад сам изгубио тло под ногама. Јама има при дну око 40 корака у пречнику.

ку. Значи, треба да прокопам тунел дуг пет-шест корака на њив избити до површине стрмине испред јаме.

Охрабрен тиме, енергично се усправио, али је одмах поново клонуо. Требало би да копа тунел према западу. А како да овде, на дну јаме, одреди где је запад? Треба да копа наслепом, можда ће га срећа послужити. И својим оштрим и јаким ловачким ножем Матер је стао да дуби тунел. Земља се на почетку оспала под његовим ножем, а затим је одједном наишао на огроман камен. Покушао је да га заобиђе — без успеха. Читав час био је утрешен напразно. Мораће да копа на другом месту. Радио је уложивши сву снагу: с прстију је нестало коже од оштрих каменчића, мишићи су га бодели од напора. Већ је ископао 70 сантиметара и, ако буде могао да настави истим темпом, ускоро ће — наравно, ако је изабрао прави смер — избити на површину. Удвостручио је напоре. А онда — опет камен.

Обесхрабрен и потпуно исцрпљен, извукао се из тунела

и легао на дно јаме да предахне. Из полусна у који је одмах утонуо трагао га је шум, тих као да по траву пузи змија. Затворивши очи, напрегао је слух не би ли одредио одакле и од чега долази. А шум се приближавао, постајао јачи, долазио са свих страна. Већ му је крај самог уха. Нешто длакаво додирнуло га је по врату. У једном скоку нашао се на ногама, очију разрогачених од ужаса.

То су биле читаве реке паукова

Иако је у пећини било прилично тамно, могао је да ви-

ди како се низ зидове сливају читаве реке огромних паукова величине рабца, одвратног изгледа, дебелих ногу, покривених ретким маљима. Једни су били готово сасвим црни, други тамноцрвени као трула вишња. Десетак њих већ је гмизало по поду; остали су се

спуштали полако низ бледе лијане.

Али, и у том часу пуном ужаса, у Матеру је проговорно природњак. Он је схватио да је та мрачна пећина била ноћно уточиште паукова. Они су, очигледно, дању борабили у бамбусовој шуми и тражили плен, а ноћу се враћали у пећину да би се склонили од кише, која у овим крајевима пада готово сваке ноћи.

— А мени пријатељ пише да се ови паукови ретко срећу! — горко је помислио Матер, осећајући како му длакаве животиње пуму уз ноге.

У пећини је настао потпун мрак и тек тада су почеле праве муке. Рукама, капом, капут, Матер се бранио од војске паукова која је наваљивала на њега. Али, наместо једног убијеног ступала су два нова и њихове челојсти заривале су се у његову кожу. Протицао је час за часом, а они су и даље нападали. Матер је падао на земљу од умора, гађења и бола, а затим се поново дизао, да би бар донекле стресао са себе густу, длакаву масу која је претила да га угуши. Најзад, мрак је почео да се раслињава и паукови су оставили свој плен, да би се, пукујући уз лијане, вратили у бамбусову шуму. Матер је клонуо на земљу.

С криком је тргнуо руку

Било је вероватно већ подне кад је успео да се дигне. Одмах је прихватио на посао. Сећање на протеклу ноћ дало му је нову снагу, па му је ускоро пошло за руком да поткопа онај камен у тунелу и да га избаци у јаму. Но, копање је споро напредовало, јер је у тунелу постајало све топлије. Зној се просто сливао с њега, али он као да то није примећивао. Наједном, с криком се тргао назад: његова рука додирнула је нов камен, толико врео да га је опекао. Страховита мисао сврдла је по гла-

ви: тунел је водио на исток, не у долину, већ према врху планине, право према оним пећинама које су биле пуне растопљене вулканске лаве. Сав труд био је узалудан! Али, одмах затим јавила се друга мисао која је значила спасење: ако овај тунел води на исток, онда треба да копа тачно на супротној страни пећине па ће изићи на слободу.

Четвороношке је испуцао из загушљивог тунела на траг у јаму. Али, тек што је пуним плућима удахнуо ваздух који му се учинио свеж као планински, његовог колена дотакло се нешто меко. Паукови су се, с наступањем ноћи, враћали у пећину.

Читаву ноћ борио се Матер с пауковима, трудећи се да не мисли нинашта друго сем на то да ће му сутрашњи дан донети спас и да ће идуће ноћи, кад циновски инсекти поново дођу у пећину, он већ бити на слободи. Сву своју вољу употребљивао је на то да у себи одржи ту наду. Најзад, су паукови почели да се повлаче. Сви-тало је.

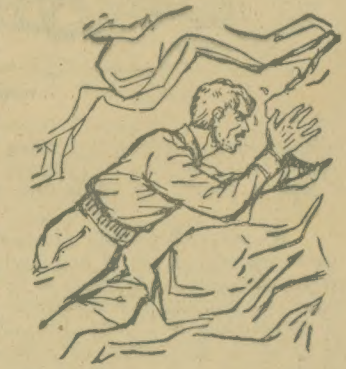
Вода га је спасла

Матер није сео ни да одахне после ове ужасне борбе, већ се одмах бацнио на бушење новог тунела, тачно насупрот старом. Наједном, његов ловачки нос се сломио и у руци му је

остала само дршка. Наставио је да копа ноктима, понављајући у себи: „Морам до ноћи прокопати. Морам... Морам...“

Било је, вероватно, негде око поднева кад се извукао из загушљивог тунела да мало предахне. У пећини је, за то доба дана, било сувише тамно. У једном тренутку помислио је са ужасом да се то већ спушта ноћ, но, подиравши главу, видео је да је небо изнад отвора пећине покривено густим сивим облацима. Једна, па још једна муња осветлила је облаке и у истом тренутку небо као да се провалило. Поток прљаве воде потекао је у пећину, као у каква огроман чабар. Вода се нагло пела: до чланака, до колена, до појаса. Заједно с водом сливали су се у јаму и паукови — стотине њих, хиљаде. Борили су се међу собом, гризли се и, тражећи спаса, пузали уз Матерове руке и рамена, пели му се на главу. Вода му је већ била до врата; почела је да улази и у уста. Морао је да плива да би се одржао на површини, а истовремено и да се брани од длакавих инсеката који су му се упијали у кожу. Постајао је све слабији. Ускоро више неће моћи да се одржава на површини, потонуће под тешком капом од паукова која му притискује главу.

Наједном некакав шум, као да је какав велики камен бачен у воду, допрмо му је до свести која се гасила, а одмах потом

чулно хујање воде која нагло отиче. Гле, ноге су му додирнуле земљу. Удвострученом снагом стао је да скида паукове с главе. Још пре но што је успео да ослободи лице, вода је већ била опала до колена. Отицала је нагло, и то кроз тунел који је он до малочас копао. Постало му је јасно: притисак воде довршио је његово дело: пробио је преграду која га је делила од слободе.

Четвороношке се провукао кроз тунел и угледао дневну светлост. Планина, умивена плушном, блистала је у сунцу. Неколико минута лежао је на земљи, малаксао од напора и среће. А кад се подигао на колена, поглед му је застао на планинској падини покривеној

стотинама и стотинама мртвих, удављених паукова.

— Овде их, изгледа, има толико да могу направити збирке за све музеје на свету, — прозбори он дрхтавим гласом.

И рањавим, испуцаним рукама стаде да скупља огромне, длакаве инсекте и да их слаже на кошуљу коју је скинуо са себе и распосто по земљи...

МАЛЕ ЗАНИМИВОСТИ

ДА ЛИ ЈЕ БИТКА НА ВАТЕРЛОУ УВЕК ТАКО НАЗИВАНА?

Данас је битка у којој је Наполеон Бонапарта коначно срушен, 18 јуна 1815, готово свуда позната под именом Битке на Ватерлоу. Али, дуго времена само су је Енглези тако називали. Французи су говорили: Битка код Мон Сен Жана, а Пруси: Битка код Бел Алијансе.

„СЛАБ“ МАТЕМАТИЧАР

Алберт Ајнштајн, генијални математичар и творац теорије релативитета, пао је на пријемном испиту на Техничком факултету у Цириху кад му је било 16 година. Тиме је био принуђен да се још једанпут појави на испиту.

ОТКРИВЕНА ЈОШ ЈЕДНА КОМЕТА

Један астроном из Калифорније пронашао је на јужном хоризонту нову комету. Она има сувише слабу светлост да би се могла видети без јаког телескопа. Налази се у савезу са хидре и креће се лагано према северозападу. Занимљиво је да јој је реп ухваћен на једној фотографији још у марту ове године.

КАДА СТАРА 3.000 ГОДИНА

У

близини Пилоса, у Грчкој, на месту где се према предању налазио двор легендарног краља Нестора, открити вена је недавно једна узидана када за коју се сматра да је стара 3.000 година. На дну каде нађена је једна купа, на основу чега археолог Карл Блеген, који је кад нашао, претпоставља да је можда у то старо време био обичај да се за време купања пије вино.

Када се састоји из два дела: спољни, који би одговарао плочицама у нашим купатилима, израђен је од опека и шловаче, а унутрашњи, уствари права када, од теракоте. Тај унутрашњи део могао се по потреби извадити из свог лежишта, о чему сведоче четвори ручице на његовим крајевима. И лежиште и сама када били су украшени орнаментима. Во-

да из каде отицала је нарочитим каналом.

ЈЕДАН ИСТИ ВОЈНИК — ПРВА И ПОСЛЕДЊА ЖРТВА ФРАНЦУСКО-ПРУСКОГ РАТА

Француски војник Жан Мости био је први рањеник у француско-пруском рату 1870 године, а последњи је и погинуо у овом сукобу. Мости је рањен свега неколико минута после избијања рата и лечен је, од задобијених рана све до краја борби, када је поново упућен на фронт. Само неколико часова пре но што ће бити закључено примирје, погинуо је од једног залуталог зрна.

СПЕРТ

Сперт је енглеска реч и означава највеће напрезање у завршној борби или такмичењу.

ДОСЕТЉИВИ ВУКО

ОД ВОЈТА ДИЗНИЈА

ВУКО ЈЕ ИСПРИЧАО ПРИЈАТЕЉИМА ШТА НАМЕРАВА...

ТАТА ЋЕ СЕ ТАКО УХМ... МИСЛИШ? УПЛАШИТИ ДА ЋЕ ЗАБОРАВИТИ СВОЈ ПЛАН.

ОНДА МОРАМО ИЗМИСЛИТИ НЕШТО ДРУГО.

ЈА БИХ ТО УРАДИО ОДМАХ, ЈЕР АКО ТВОЈ ПЛАН НЕ УСПЕ, ГОТОВИ СМО!

Закључај, чујна осигурања...

Три су још 300 година пре наше ере почели осигуравати своје бродове против бројних непогода, појара, побуне робова и разних других поморских невоља. Осигурање у данашњем смислу прво се појавило у Француској, а доцније је узело маха нарочито у великој лондонској кафанској „Кофикаус“, око 1688 године, где се закључивало у виду опклада. Ту су се могли осигурати најнеобичнији потхвати, и то уз плаћање премија које су биле незнатне у односу на величину ризика. Познат је случај једног Енглеца који је у то време, кад су поларни путеви били потпуно неиспитани, осигурао своје путовање у Лапонију, које је предузео с циљем да доведе две ирваса и две Лапонке. Овога пута осигуравао је добро прошао, јер је смео путник, после неколико месеци, заиста донео на свом броду и једно и друго, на велико чуђење својих сународника, који су тада први пут видели ова бића с далеког Севера.

Најнеобичније досад познато осигуравајуће друштво било је Енглеско друштво за осигурање против чистилишта, основано у 18 веку. За недељни износ од 3 пенса, оно је осигуравало сваког лаковерног богомољца против тешких искушења у чистилишту после смрти. Код једног другог енглеског друштва, пре нешто више од сто година, осигурао се неки нежења од ризика да га његова куварица не отрује. Он је до краја живота плаћао премије осигуравајућем друштву и — умро је природном смрћу.

Да човек никад није сигуран од несреће, показује следећи случај. Једна лондонска перјоничка рубља осигуравала се крајем прошлог века против пожара. Осигуравајуће друштво тражило је од влас-

ника да лакше поднесу изненадне ударце судбине. Занимљив случај догодио се једном од најбољих енглеских ловаца на медведе, који се осигурао против несреће у лову. Пошто је огромни мрки медвед цео дан покушавао да заваља траг упорном лову, поео се најзад, изнурен, на једно велико дрво и сакрио се међу гранама. Ловац га је приметио и, уз смешак, сео да се одмори, очекујући са задовољством на тренутак кад ће да опали на беспомоћну животињу. И баш тада га је напустила опрезност: стао је под само дрво и опалио. Погубљена, огромна звер се стрмоглавила с дрвета и — пала право доцпу на главу. Згњечени човек освестио се тек у болници, где је неколико недеља лебдео између живота и смрти. Када је пуштен кући, био је неспособан ма за каква рад. Осигурање га је спасио глади и немаштине.

Несрећни случајеви могу бити судбоносни и за сама осигуравајућа друштва. Страховити пожар у Чикагу, 1871 године, у коме је изгорело 17.450 кућа и 98.500 људи остало без крова над главом, довео је до банкротства готово сва америчка осигуравајућа друштва. У њиховим касама није било довољно новчаних резерви да надокнаде 192 милиона долара причињене штете, коју су, на основу осигурања, морали да носе.

Упркос најсавеснијем трагању, њујоршка истражна служба није могла, пре неколико година, да реши тајну једне необичне крађе. Стан једног од најпопуларнијих певача шансона проваљен је у току ноћи, кад он није био код куће. Лопов је био неки настран човек. Он није тракао ни новац, ни накит, ни скупоцене уметничке слике, већ је однео само једну колекцију

ника да предузме све потребне мере предострожности, што је он и учинио. Десило се ипак оно што нико није могао предвидети. Један радник, гурајући колица с прљавим рубљем, пљукао је на под. Пљувачка је случајно пала на неку запаљиву хемикалију и — букнуло је пламен. Радника је захватила паника кад је видео да „бљује“ пламен, па је изврнуо колица и побегао. Ватра се зачас проширила на читаву перјоничку. Осигуравајуће друштво платило је велику отштету.

Најбољатији рудници злата

Америка је одавно изгубила водеће место у производњи злата, а од 1941 године стоји на трећем месту у свету. Њен највећи рудник злата налази се у Лиду, у Јужној Дакоти. На првом месту је Јужна Африка, која само из свог рудника Витватерсранд добија једну трећину целокупне светске производње овог племенитог метала. Према последњим подацима, вредност једногодишње производње злата у Јужној Африци износи 403.100.000 долара, у Канади 152.700.000 и у САД 66.300.000 долара.

Лакај, ђедај, риф...

Лакат и педаљ су мере за дужину које су биле у употреби у свим југословенским земљама. Али, лакат није имао свуда исту дужину, јер су га прописивале месне власти по свом нахођењу. У Хрватској је најмања мера за дужину био прст. То је ширина једног прста, или низа од четири јечмена зрна поређана једно до другог. Шака је мера од четири прста, а педаљ удаљеност од палца до малог прста. Риф је дужина испружене руке од палца до супротнотог рамена, док је стопа имала шеснаест прстију или четири шаке.

Али, мере за дужину нису подједнако вределе за све материје. Тако се у Загребу на риф мерило само платно, а на лакат само сукно. Као мера за течност и за жито — и у Хрватској и у Србији — били су у употреби: мерица, кабао и чабар. Кабао је у Србији био главна мера за жито, а у Хрватској стар за со. Поред ових, постојао је још и читав низ локалних мера, које су вределе или само у једном граду, или само у одређеној области земље.

Основне мере за тежину и у Хрватској и у Србији биле су фунта и унча. Фунта — у Србији називана и литра — имала је 12 унча. У Дубровнику је постојала „дебела либра“ (фунта) и „танка либра“. Прва је служила за мерење обичне робе, а друга за сребро и злато. Веће мере за тежину биле су стофунте и хиљадуфунте. Једна од општитх југословенских мера за мању количину брашна и жита звала се лукино. То су само најпознатије мере које су код нас у Средњем веку биле у употреби. У то време нису били непознати ни ценовници, нарочито за домаћу робу, за пољопривредне и сточарске производе и занатске израђевине. Крајем 14 века, градска општина у Загребу прописала је неколико таквих ценовника и наредила да их се строго придржавају и купци и продавци.

Метеорска прашина у кишним капима

У оквиру припрема за Међународну геофизичку годину, чехословачки астрономи испитују дејство сунчаних зракова и метеора на атмосферу у висинама од 50 до 200 километара. То се, поред осталог, постиже хемиском анализом метеорске прашице која се налази у кишним капима. Присуство никла у капљицама кише увек показује да прашина потиче од метеора.

Порекло циркуских слонова

Мало ко зна да се за извођење циркуских претстава употребљавају само индиски слонови. Афрички слон је тежаки око 6.000 килограма и висок око 3,5 метра, док су слонови које обично видимо по циркусима високи око 2,70 метра. Слонови у зоолошким вртovima такође су пореклом из Индије. Досад су забележени веома слаби резултати у припитомљавању афричких слонова.

Вајони за петовање

Енглеске железнице изнајмљују вагоне за становање у 125 разних туристичких места. Оне засад располажу са 187 вагона, у којима се налазе кревети за шест особа, купатило, салон и добро уређена кухиња. У вагонима се налази и све потребно кухињско посуђе, креветско рубље и пешкири.

ИЗ СТАРИХ КЊИГА

На коликој висини живе људи?

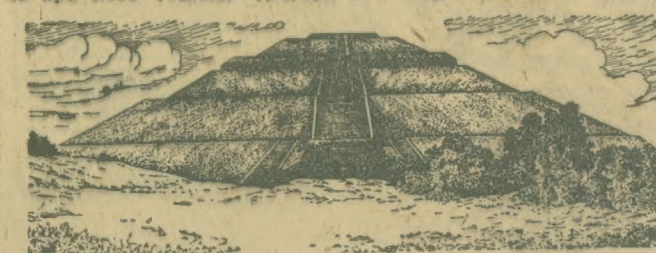
У Европи је највиша рударска кућа на Златном Брегу у Алпима, 2.343 метра висине изнад мора. У Америци је варош Квито са 76.000 становника на висини од 2.770 метара — за 500 метара је виши главни град у Бразилији Шукизака са 24.000 становника. Исто тако висока је и главна варош перуанска Хуанкавелика и велика варош Ла Наз на Титикака језеру са својих 7.600 становника. — Још на већој висини је варош Потоси — 4.000 метара, која је раније имала 160.000 становника, а сад има 23.000 становника (пре 80 година). — Рударске куће Лаури Коша на Церо де Паско стоје на висини од 4.560 метара изнад мора. У Азији има људских насеља на још већој висини. У Тибету има рударских станова на висини од 4.860 метара, а на горњем Инду опет у Тибету, на оној златној земљи, има станова на висини од 4.980 метара. То је близу 16.000 стопа изнад мора, а то је у вечитим снеговима.

ВЕЛИКЕ ПИРАМИДЕ АЛИ НЕ У АФРИЦИ

Кад чујемо или прочитамо реч „пирамида“, ми као по неком правилу замислимо огромне грађевине-гробнице некадашњих египатских фараона. Међутим, пирамиде нису градили само стари Египћани. Северноисточно од Мексико-Ситија, недалеко од једног малог насеља, које има дугачко име Сан Хуан Теотихуакан, дику се циновске пирамиде, доказ културе и грађевинске вештине староседелача Америке.

„Теотихуакан“ је индијанска реч и значи „место где сви долазе да одају поштовање боговима“. Ово име нимало не одговара малом модерном насељу које се данас диже крај пирамиде. Прави Теотихуакан је стари разуршени град пирамиде и храмова, и широким улица које су некад биле поплочане неком врстом малтера. Град је широк две, а дуг преко три миле. Некада, и велике индијанске празнике, сливале су се у њега десетине хиљада људи да би одале пошту својим боговима.

Индијанско насеље Теотихуакан основано је отприлике пре 1.500 година. Његови

становници били су земљорадници који су гајили кукуруз и пасуљ. Уместо плуговима, земљу су превртали зашићеним штаповима, а ситили је дрвеним мотикама. Ти стари земљорадници нису подизали своје куће међу њивама које су обрађивали, већ сви на једном месту, створивши град, за оно време веома велик. Њихове куће биле су израђене од опека печених на сунцу. Од истих таквих опека они су подизали и велике храмове.

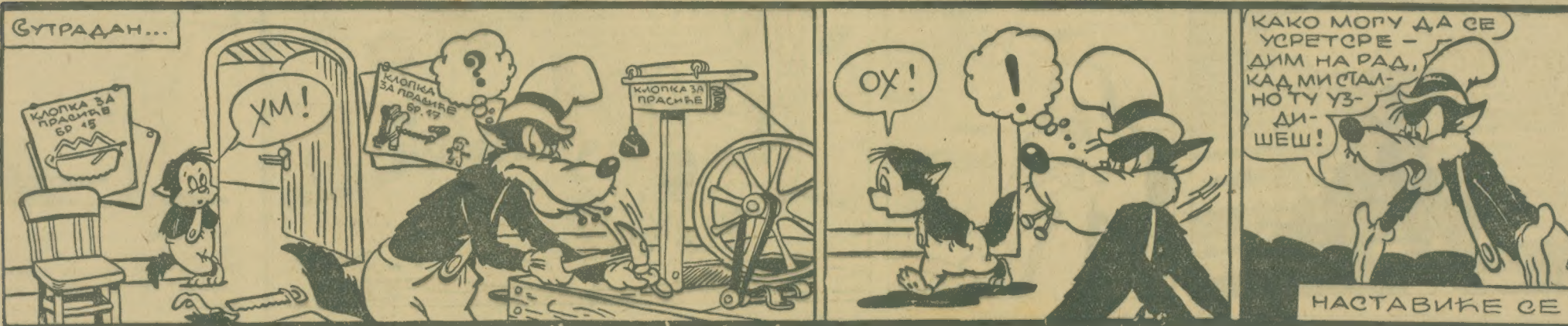
Оснивачи Теотихуакана остали су у свом граду свега 150 година, а затим су се, из непознатих разлога, отселили из њега. Град је стајао празан прилично дуго, све док га једно друго индијанско племе,

није изабрало за своје станиште. Нови становници били су такође земљорадници. Као и њихови претходници, они су живели у граду, а у време земљорадничких радова одлазили су свако јутро на своје удаљене њиве да ору, сеју или да скупљају летину. А кад би пољски радови били завршени, земљорадници су се претварали у грађевинаре: по-

Земље с највише музеја

Са својих 1.111 музеја Француска долази на прво место у свету. Следећа три места заузимају: Италија са 839, Енглеска са 689 и Немачка са 610 музеја.

НАСТАВИКЕ СЕ

ЈЕДАН ЛОВ И ТАНТАЊИКИ

У шик афричке зоре, док се још осећала оштра студ, познати ловац на слонове Ардино Пелегрино вршио је смотру свог „моторизованог одреда“, који се састојао од три стара, закрпљена блиндирана аутомобила, изубијана у току многобројних судара и очешавања о тропска стабла.

нили нежним листићима који расту на горњим гранама дрвећа. Али, та ломљива стабала није доступна сваком уву. Чак и најизвежбанији ситанац може да је чује само до хиљаду метара, док је урођеници чују и на удаљености од четири километра. Међутим, кад суша достигне врхунац, кад више нема ни лишћа, слонове гуле кору с млаћег дрвећа, што за

чио у кабину и дао знак за полазак. Три аутомобила су појурила саваном.

Чим је чула звуке који не обећавају ништа добро, слонича је застала, уши приљубила уз главу и сурлу опустила, спремна за напад или за бекство. Пошто је оценила ситуацију, одлучила се за ово друго и кренула. Јурила је у правцу супротном ономе одакле је долазила опасност, а слонче је из све снаге трчало с њом. Било је мало и трчало је између мајчаних ногу, потпуно покривено њеним телом, док је она својом сурлом држала његову, као кад се дете ухвати за руку.

Чим осети опасност, слон инстинктивно појури према честару да би се у њему заклопио. Тако је било и овом приликом, а за то време људи су ђаволски отскакали у старим аутомобилима, који су се тресли уз цијукање и шкрипу расклиманих металних делова. Они су већ држали у рукама дугачке мотке на којима су врховима биле учвршћене замке од конопца у виду ласа. Стигли су у прави час. Слонича се била зарила у шибљак, али је слонче остало иза ње и ловци су му намакли ласо на сурлицу.

У таквој прилици, ни нападачи ни нападнути немају времена за губљење. Неухваћени слонове прво покушавају да побегну, али кад виде да им је младунче заробљено, наместо страха обузима их јарост и они нападају. Ако се ловац намерио на читаво стадо слонов, при оваквом фронталном нападу он често извуче дебљи крај. Јер, кад се нађу у опасности слонове су врло сложни. Притичу један другом у помоћ, бране се и нападају заједнички, као ниједна друга животињска врста. Они ступају у борбу да би одбранили чак и оно младунче које не припада њима. Приликом једног лова, Пелегрино је са својим људима једва остао у животу. Кад су ухватили слонче, његова мајка је пустила крик за узбуну. За тили час око ловаца се створило крдо грдосија. Људи су у последњем тренутку умакли, захваљујући чистици која се налазила пред кампионима.

ловце претставља одличан траг.

Тога јутра, пошто се лепо разданило, Пелегрино се попео на кабину једног од возила и с догледом пред очима осмотрио хоризонт на све четири стране. Наједном, у сенци удаљеног шевара, он спази једно слонче како сиса свој јутарњи оброк. За ловце је то била неочекивана радост, јер су се могли надати читавом крду.

Пелегрино лови другачије но што се се то обично чини. Уместо да се прикраде, он, чим угледа животињу, јуриша право на њу. Зато је одмах уско-

Три „трофеји“ били су понос одреда. Они су ослужили као доказ о многобројним пустошавинама у лову на слонове.

На челу свог малог одреда, који се састојао од дванаест људи, Пелегрино је журно ка једном месту, 20 километара удаљеном од њихова пребивалишта. Његова је намера била да животињама уђе у траг. Сасушена права савана није сачувала никакве отиске њихових ногу, али је било других знакова који су јасно говорили да се слонове налазе у близини.

Кад је велика суша, слонове обарају стабла да би се нахра-

Овога пута није био исти случај. Слонче је било у замци и ловци су знали шта ће се убрзо догодити. После извесног времена слонича ће се појавити с раширеним ушима, во доравно постављеним репом и испруженом сурлом, да би осетила мирис свог слончета. Кад се она појави, ако се затекну на земљи, све ће их изгасити. Зато су пожурили да „малишана“ убаце у нарочиту кућицу од дасака и да је подигну на камион.

Ухваћено слонче није имало ни годину дана. У том добу сурлица је само један непотребан израштај, којим се млад животinja служи веома невесто. Одвојена од мајке, животиња може да се храни једино кондензованим млеком, и то на цуцу. Пошто је мајка мало одоцнела, Пелегринојеви помоћници имали су времена да утоваре младунче и да на време побегну.

Кад се ухвати овакво слонче, најбоље га је држати у неком сеновитом забрану, где се привикава на људе. Оно је у суштини питама и љутка животиња, која се брзо спријатељује са својим чуваром. Необично воли миловање и пакњу

која јој се чини, па се у том случају брзо навикне на нову средину. За кратко време, заробљено слонче поново постаје несташно и симпатично створење. Пошто је обдарено интелегенцијом, оно брзо извлачи све користи од новог начина живота.

Чим мало поодрасте, да може издржати дуго путовање, слонче се шаље преко мора. Једна таква „пошмиљка“ доноси Пелегринију око милион француских франака. Варошки живот добро негованог слона угоднији је од пустињске слободе. У граду он може да дочека старост од 70 па и 80 година, док се у прашуми то ређе догађа.

Зато што су слонове више убијани и одвојени но што су се множили, донети су врло строги прописи. На пример, у Танганики се приближно тачно зна колико их има. Пошто је познат годишњи прираст, давање дозвола за лов ограничено је.

УКРАСИ ОД ЛЕПТИРОВА

У једној од улица Рио де Жанеира налази се мала радионица сењор Инасија из чијих спретних руку излазе најзанимљивије и најчудније украсне ситнице израђене — од крила шарених лептирова. На његовим полицима и тезгама леже поређане веће и мање ташне и разни брошеви. Једни од њих израђени су од крила лептирова плаве боје с љубичастим и зеленастим преливима. На другима се може видети лука Рио де Жанеира или планина Корковадо са светлоплавим небом и морем и сребрним дрвцем.

За израду украсних ситница од лептирових крила потребни су велика вештина и стрпљење, као и прави уметнички укус. У Бразилији има око 1.000 разних врста лептирова свих могућних боја и величина. Једни су велики као длан, други сасвим сићушни. И у том мноштву боја треба изабрати оне које се најбоље слажу и највише одговарају орнаменту или пејзажу које је стари мајстор-уметник замислио. Делиће лептирових крила мајстор лепи по већ израђеној једнобојној посуди или брошу, водећи рачуна да с њих не спадне лаки прах, да се крило негде не оштети. Кад је „слика“ готова, онда се преко овог мозаика ставља танак слој стакла.

Украсне ситнице израђене од шарених и танких крила лептирова, тврде туристи, најлепша је успомена коју путник може да понесе из Рио де Жанеира.

ВЕРОВАТИ ИЛИ НЕ...

НЕВЕСТЕ С МАЧЕМ

У плодној афричкој оазиса Сива, свадбене свечаности, којима обично присуствује цело племе, трају по неколико дана. За читаво то време невеста мора да носи за појасом дугачак оштар мач.

Овај обичај настао је давно, још у доба трговине црним робљем. Трговци робљем користили су дане кад се због свадбених свечаности окупљало цело племе, јер су на тај начин најлакше долазили до великог плена. Иако је трговина робљем давно укинута, невесте из оазе Сива и данас носе мачеве којима су се некад њихове бабе и прабабе браниле од отимача.

ЗБОГ ФОРМАЛНОСТИ...

На југу Француске налази се мало насеље Ливија, чији атар заузима свега пет квадратних миља. Ливија припада Шпанији, иако је са свих страна окружена француском територијом. Године 1659 Шпанија је по једном уговору морала да

уступи Француској 33 села. Том приликом Ливија је била избрисана из списка због тога што званично није била село, већ варошица.

ВРАБАЦ СА ЧЕТИРИ ОКА

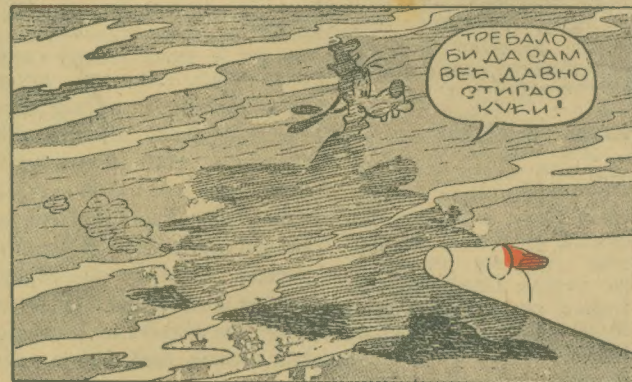
Сељаци из околине Бечког Новог Места уловили су 1935 године једног врапца који је имао четири ока. Необичног врапца, који је иначе у свему осталом био потпуно нормалан, сељаци су поклонили зоолошком врту у Бечу, где је он проживео још неколико година.

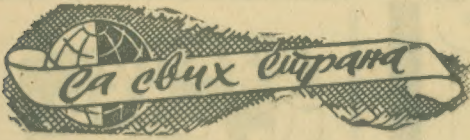
НЕ ПРИЗНАЈЕ ГОДИНЕ

Роберт Џонс, трговачки путник из Филаделфије, деда шесторо унучади, завршио је свечану прославу

због педесетог рођендана на тај начин што је пред изкупљеним гостима пуних петнаест минута „стајао“ на палцима руку.

ЕЛЕКТРИЧНЕ СТОЛИЦЕ ЗА — МУВЕ

У Аустралији постоји „Национално хрштео за уништавање мрва електричним путем“, јер су неке врсте аустралијских мрва јако досадне, а и веома штетне, пошто је од њих тешко сачувати храну. Трагајући за средством које ће са успехом уништити ове инсекте „Друштво“ је почело да израђује „електричне столице“. Направа се састо-

ја од мрежасте врећице начињене од финих металних влакана кроз које пролази електрична струја. У средини овакве отворене врећице стави се нарочито мирисљав мамац. Наравно, мрва га осети и улеће у замку, али чим додирне зид угне услед удара струје. Како јављају аустралијске новине, мамац је толико јак да привлачи мрве са удаљености од десет километара.

ПЕРИКЕ И ДАНАС У МОДИ

Перике се још и данас носе, нарочито у Америци. Њима се већином служе мушкарци, отприлике трипут више него жене. Израда перика толико је усавершена да се уопште не може познати да неко нема природну косу. Перика черсто пријања уз главу и никад се не олабава, чак ни при пливању. На мрежасту основу, начињену тачно према облику главе, причврстив се око 24.000 власи за плаву косу, а око 16.000 за смеђу. Ова коса никада не испада и не квару се, тако да се перика може прати, четкати, па и оп-

дулирати колико се пута хоће. Поједини ћелави људи имају по неколико перика с власима различите дужине и мењају их редом преко недеље, да се поново врате на ону с кратком косом, да би изгледали као да су се тога дана потишљали.

Перике носе многи амерички политичари и пословни људи, па и неки позоришни и филмски глумци. Џон Д. Рокфелер већ у својој педесетој години био је потпуно ћелав. Дао је много новца за научна испитивања како да се спречи ћелавост. Мада је то било узалуд, он је ипак имао лепу седу косу на глави — захваљујући перици.

СВИ У ЛА ПАЗ!

Један часопис у САД испитивао је колико стаје живот у појединим градовима на свету и дошао до закључка да би амерички грађанин с просечним приходима најудобније живео у Ла Пазу, у Боливији, јер је то најјефтинији град на свету. Према том испитивању, најскупљи град на свету је Каракас, у Венецуели. Париз је на четвртном месту, а иза њега долазе: Осло, Беч и Вашингтон. Закључак би, према томе, био: путијмо у Ла Паз!

свету. Према том испитивању, најскупљи град на свету је Каракас, у Венецуели. Париз је на четвртном месту, а иза њега долазе: Осло, Беч и Вашингтон. Закључак би, према томе, био: путијмо у Ла Паз!

ТЕЛЕФОН КОЈИ ПЕВА

Да би ослободила телефонске претплатнике непријатног звоњења, које штетно, утиче и на нерве, једно америчко предузеће направило је телефон који, уместо звоњења, свира неку мелодију. У питању је обично низ тонова отсвираних на кларинету или обою. Висину тонова може да одреди сам претплатник. Овакви сигнали се, наводно, боље чују него звоњење, а поред тога разликују се од звоњења на улазним вратима, тако да не може бити забуне.

ПРОНАЂЕНА МУРИЛОВА СЛИКА

Слику стару 300 година, рад шпанског сликара Мурила (1617—1682), пронашао је у галерији Корзини, у Риму, сликар Курт Норден. Слика представља „Цицанку-мадону с дететом“.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

НОВА ВРСТА МРАВА

На острву Џејлону пронађена је једна досад непозната врста мрва, која за научнике представља велику вредност. Наиме, научници који проучавају мрве само су по фосилима могли да утврде њихов развој. Данас имамо мрве који се од ранијих врста разликују и по величини и по телесном склопу. Познати ентомолог Едвард Вилсон, са Харвардског универзитета, има збирку од преко хиљаду разних врста мрва, а он сам их је нашао преко стотину. Врста откривена на Џејлону уствари је баш онај боочуг у ланцу њиховог развоја који је научницима недостајао. То је веома мали мрав, дуг око три милиметра, који живи у шумама Џејлона, где је клима топла и влажна. Храни се мањим инсектима и, као и остали мрави, има жлезде за лучење отрова.

ИСПИТИВАЊЕ „ПУЛСА“ НАЈВИШЕ ЗГРАДЕ НА СВЕТУ

Недавно су инжењери мерили „пулс“ највише грађевине на свету, Емпайр стејт билдинг, и нашли да је њено вибрирање услед ветра потпуно нормално. Мерење је вршено веома прецизним апаратом који је био смештен на 85-ом спрату. Електронским испитивањем утврђено је да број вибрација износи седам до осам пута на минут. Кад су, ради упоређења, испитане још неке зграде у Њујорку, увидело се да се број вибрација пење и до 50. Утврђено је исто тако да се зграда није померила из свог средишњег положаја никад више од шест милиметара, што показује да је веома стабилна. Емпайр стејт билдинг има 102 спрата, а костур му је начињен од 365 тона еластичног челика, тако да се може успешно одупрати и најјачим ветровима.

ЈАКА ЕКСПЛОЗИЈА НА СУНЦУ

Директор Харвардске опсерваторије др Мензел изнео је на скупу америчких астронома да се 10 фебруара ове године на

Сунцу догодила експлозија која је по снази равна експлозији десет милиона водоничних бомби. Ерупција гаса полетела је у висину од преко 320 километара. Огроман пламен од милијарду тона гаса имао је око 32.000 километара у пречнику. За свега два минута брзина му је порасла од 90 до 1.100 километара у секунду, што је досад рекордна брзина. Ова експлозија имала је утицаја на кратке радиоталасе на Земљи. Она се најпре појавила на источној страни Сунца и брзо се ширила у интервалима од пет до десет минута, што се лепо видело из филмског снимања експлозије.

КОСМИЧКИ ЗРАЦИ НЕ УТИЧУ НА МАЈМУНЕ

Изгледа да космички зраци нису толико опасни за човека као што се раније мислило. У Мичигену, у САД, прављени су опити на мајмунима са Јане. Узета су четири мајмуна и, после прегледа, два су била изложена космичким зрацима на висини од 30.000 метара за време од 62 часа. После тога није на мајмунима примећена никаква промена. Није запажено ни неко особито губљење у тежини, а имали су апетит као и раније. Чак и приликом испитивања вида и других чула није нађено ништа ненормално.

ЗА ЗАШТИТУ АВИОНА ОД ВЕТРА И КИШЕ

Једна недавно начињена сме са служиће као одлична заштита брзим авионима од механичког дејства кише и ветра. Састављена од синтетичког и једне комбинације природног и синтетичког воска, ова хемиска превлака у стању је да штити авион неколико дана од великих киша и јакних ветрова. Поновно премазивање авиона не траје више од петнаест минута. Иначе, ова смеша наћи ће примену и код брзих моторних чамаца, јер ће отклањати штетно дејство морске воде.

ИЗБЕГЛЕ БИ СЕ НЕСРЕЋЕ...

Кад би инжењери могли да сачувају металне делове да не „старе“, избегле би се многе авионске несреће. Микроскопским испитивањем разних трака алуминијума могу се запазити извесне промене у металу. Утврђено је и да начин добијања алуминијума утиче на структуру самог материјала, па, према томе, на брзину његовог „замарања“.

УСПЕХ САЛКОВЕ ВАКЦИНЕ

За време епидемије дечје парализе у држави Масачусетс 1955 године, утврђено је да су вакцине др Салка смањиле болест за 60 процената. Сад др Салк и други медицински стручњаци раде на усавашавању тих вакцина, тако да оне буду стопроцентно сигурне.

ХАЗНА И ХАЗНАДАР

Хазна је арапска реч и означава ризницу (благајну), складиште, магацин или томе слично. Хазнадар је арапско-турска реч и означава човека који чува ризницу, благајника.

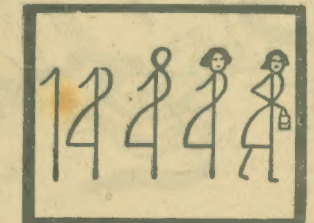
ПЕЧУРКЕ ПРЕКО ЦЕЛЕ ГОДИНЕ

На конференцији америчког Удружења хемичара у Тексасу приказано је, поред осталог, и то како се печурке могу гајити на струготини. Хемичар др Блок, у сарадњи с једним јапанским научником, приликом својих опита употребио је струготину од боровог дрвета, помешану с овсеном кашом, и за две недеље добио је свежечу печурке. На овај начин печурке се могу гајити на обичној собној температури чак и у хладнијим пределима, и то преко целе године. У истом циљу може се употребити и струготина од ораховог дрвета. Стари Јапанци гајили су печурке на један други начин: пробушили би рупе у трулим кладанма у шуми и у њих стављали печуркино семе.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

За мале цртаче

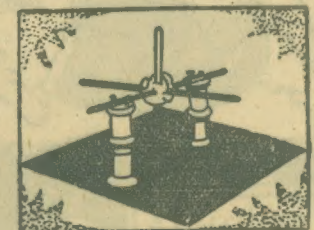
Напишите јединицу, па преко ње двојку, онако као што је то на слици приказано. Изнад тога додајте малу нулу, у нули три тачке, а око ње неколико црта, као косу. Почетку јединице

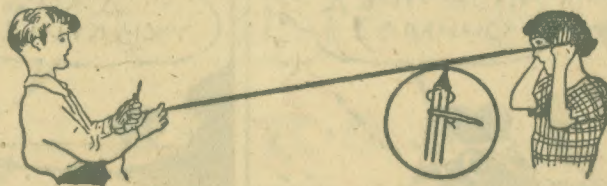
допишите црту, али је повуците преко онога места где се двојка и јединица секу. Та ће црта постати рука и онда јој можете додати и торбицу. Доњи крај јединице добија цртицу, као стопало, и доцрта се још једна нога, па готова — ученица.

Вага од кромпира

Од четири празна калема, четири мала ектера, три игле за плетење и јед-

ног кромпира можете лако направити вагу, онако као што се види на нашој слици.

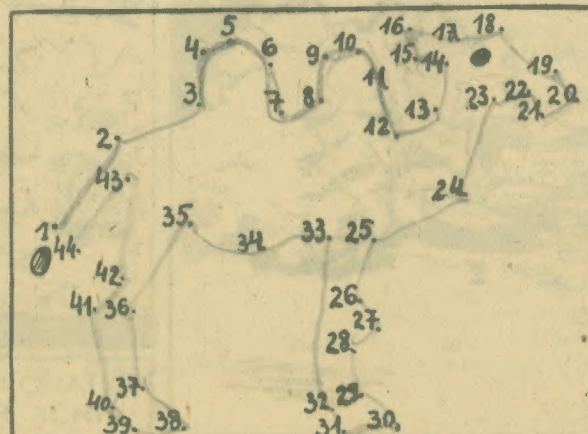

Ратни окршај у соби

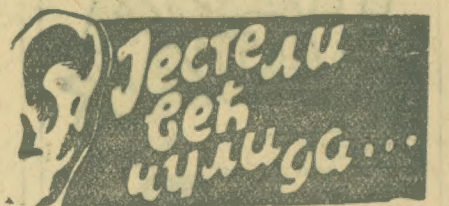
Ратни окршај, пуцњава пуцака и грукана топова, можете чути у својој соби — помоћу једне оловке и канала дугачког два-три метра. На једном крају канала начини се замка, коју метнете преко главе онемо ко хоће да чује борбу, онако као што је приказано на слици. Други крај канала чврсто се веже за осмо-

страну оловку, пошто се на том месту оловка очисти од политуре. Кад се канал до- бро затегне и уврне оловка, онај коме је метнута замка преко ушију, и под коју је подвукла шаке, чуће зујање и грускање метак, а ако се по каналу чешће запара ноктом чуће се и топовска грмљавина.

За два минута готова слика

Повежите бројеве редом од 1 до 44, па ћете добити једну животињу.

... у доба царева, римски војници служили су 16 до 20 година у војсци. После отслуженог рока добијали су земљу или награду у новцу.

... реч лимузина долази од имена француске покрајине Лимузен, где су се прво почели израђивати затворени аутомобили.

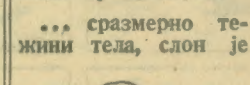

... стара мера за земљиште, нарочито за мерење винограда, звала се мотика. Она је представљала ону површину коју за један дан један човек може да окопа мотиком.

... прва глумачка школа у Београду основана је 1870 године и имала је наставнике за „глумљење, српску и туђе књижевности, српски језик, певање и музику, мачевање и гимнастику, и јахање“. Школа је радила свега осам месеци.

... старе музичке ноте нису биле округле, већ четвртасте, и звале су се неуме.

... сразмерно тежини тела, слон је слабији од човека и коња.

... планину Малибу, у Калифорнији, сматрали су некад за вулкан, јер су се над њеним врхом скупљали огромни ројеви крилатих мрва, који су се посматрачима чинили као вулкански дим.

... кад би човек имао апетит као врабац, он би, сразмерно тежини његових тела, могао за сваки обед да поједе по једно јагње.

... наш драмски писац Коста Трифковић учио је наутику и био скоро годину дана морнар.

... гоблини, зидни теписи са утканом

... на Камчатки има преко 100 вулкана, од којих 18 активних.

... Чачак је, изгледа, добио своје име по турској речи „џаџак“, што значи баруштина, блато. Раније се Чачак звао Градац.

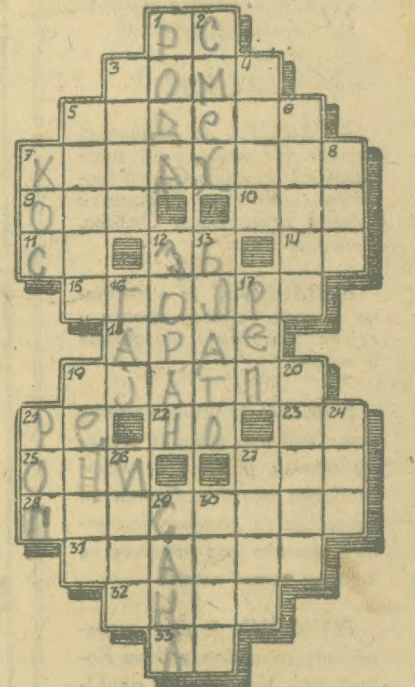

мустром, добили су име по свом проналазачу Гоблену, једном француском бојарину.

Водоравно: 1) иницијали презимена и имена нашег књижевника („Порушени идеали“); 2) језеро у Италији; 3) острво у Атлантском Океану; 4) пустиња у Африци; 5) коло; 10) влакно; 11) да италијански; 12) два сугласника; 14) према; 15) град у Италији; 16) крвни судови; 19) планина у Африци; 21) слово грчке азбуке; 22) првак; 23) Лудолфов број; 25) лична замишља; 27) ловачки пас; 28) река у Индији; 31) град у Арабији; 32) број који дели позитивне бројеве од негативних; 33) хемиски знак за радијум.

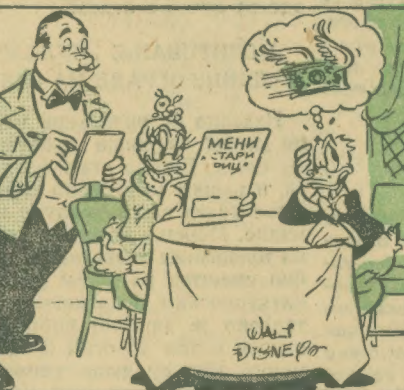
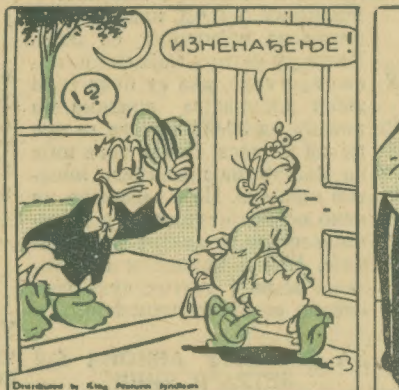
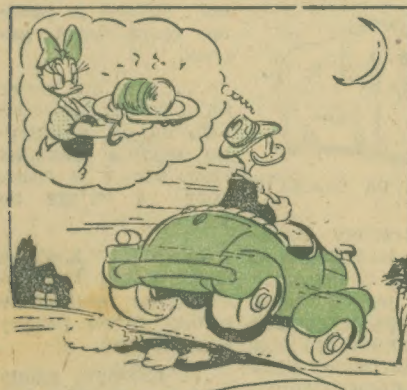
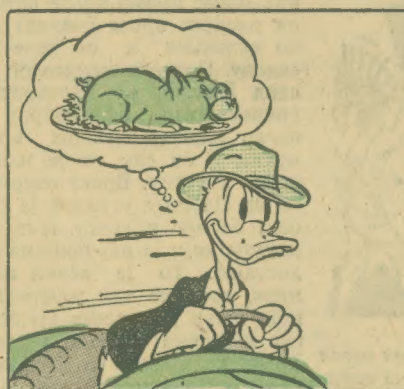
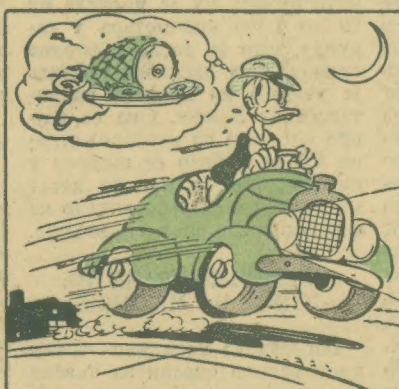
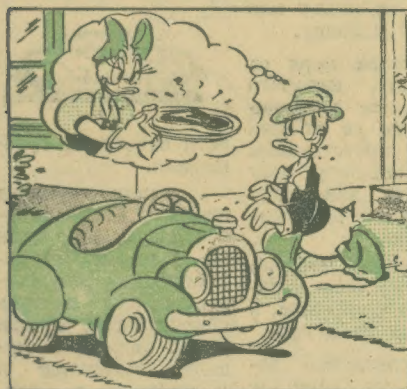
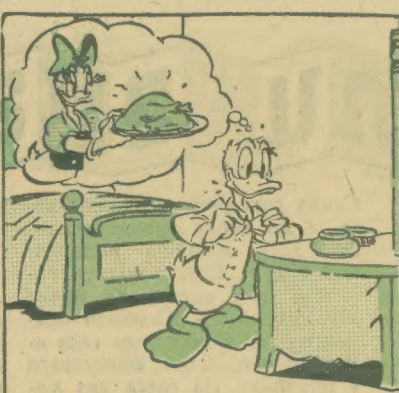
Усправно: 1) птица селица; 2) одрез доброг расположења; 3) губитак у тежини кол робе; 4) град у Алжиру; 5) име дуборавачког књижевника Држића; 6) град у Перуу; 7) птица певачица; 8) наша филмска глумица; 12) мушко име; 13) вољени талог; 16) показна заменица; 17) део тела неких животиња; 19) алгебарски израз; 20) музички комад; 21) изразај на глави код неких животиња; 24) језеро у Америци; 26) град на Арабском Полуострву; 27) украсна биљка; 29) река у Француској, улива се у Атлантски Океан; 30) замишљена личност из наших народних песама.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ре; 3) срна; 5) крагна; 7) Рембрант; 9) ада; 10) Сад; 11) са; 12) Уб; 14) ли; 15) Росини; 18) нога; 19) Карара; 21) да; 22) ар; 23) ми; 25) кме; 27) рен; 28) висибоба; 31) недеља; 32) нота; 33) ла.

Усправно: 1) граб; 2) Енгр; 3) срма; 4) анаси; 5) келар; 6) анали; 7) Рас; 8) три; 12) Усора; 13) бигар; 16) она; 17) нар; 19) ками; 20) амеба; 21) див; 24) ина; 26) Есен; 27) Раља; 29) идол; 30) бета.

У ПРАВИ ЧАС

Влаја, сав задихан, зауста-ви једног пролазника:

— Молим вас, чико, дођи-те брзо овамо! Један мангуп се већ пола сата туче с Гајом.

— Пола сата! Па што ни-си неког рани? звао?

— Зато што је досад из-гледало да је Гаја јачи!

ПОЗНАЈЕ ЛОВЦА

Паја: Данас, нажалост, ни-сам имао среће у лову.

Пата: Знала сам ја то још јутрос, чим сам видела да си заборавио новчаник.

ПЕРА НИЈЕ ПРАЗНОВЕРАН

Попај: Шкрипе ти ципеле. Значи да их још ниси платио.

Пера Ждера: Којешта! Да је тако шкрипало би ми и одело.

ТУК НА ЛУК

Паја: Јутрос ме је кондук-тер у трамвају оштро гледао за све време вожње, као да нисам купио карту.

Пата: А шта си ти радио?

Паја: Гледао сам и ја њега, као да сам је купио.

Који је ОДГОВОР пачан?

ДИЉ-ГОРА се налази:

у Македонији
Босни
Црној Гори
Славонији

ВИВАРИЈУМ је:

врста старих календара
латински назив за део
људског тела
гајиштите животиња
лука у Португалији

БОВДЕН је:

град у Енглеској
француски алхемичар
једна направа
врх у Алпима

РОНДОНИ су:

лаке песмице
острво
стари италијански глумац
средоземно биље

ОДГОВОР:

ДИЉ-ГОРА је узвишење, високо 471 метар, на југо-источној страни Славонско-пожешке Котлине. Налази се између река: Саве, Орљава, Лонце и Бича.

ВИВАРИЈУМ је постројење у коме се могу чувати и гајити животиње, сувоzemне и водене.

БОВДЕН је танка челична жица увучена у гупку жичану облогу у којој се може слободно клизати. Служи на авионима за команде поједи-них зупчића код којих се не захтева велик напор.

РОНДОНИ је име острва које се налази у Боки Которској. Удаљено је од Оштра око два километра, а од рта Арзе, на полуострву Лештици, један километар.

WALT DISNEY'S СЕДАМ ПАТУЉАКА и ГУСАР

